

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Nc/1/2020
Identifikačné číslo spisu: 8118207166
Dátum vydania rozhodnutia: 22.04.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:8118207166.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Soňa Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Mariána Sluka, PhD. a JUDr. Ing. Jána Gandžalu, PhD., v spore žalobcu Z., bytom v H. proti žalovanej EOS KSI Slovensko, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska 5, IČO: 35 724 803, zastúpenej advokátskou kanceláriou TOMÁŠ KUŠNÍR, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska 5, IČO: 36 613 843, o zaplatenie 1 115,-eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 20Csp/125/2018, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Prešove z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 2CoCsp/14/2020, takto

rozhodol:

Sudkyne Krajského súdu v Prešove N. a N. nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 2CoCsp 14/2020.

Odôvodnenie

1. Žalobca v prebiehajúcom odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 2CoCsp 14/2020 uplatnil námietku zaujatosti (č. l. 199) voči sudkyniam Krajského súdu v Prešove, a to voči N. a N.. Namietal, že menované sudkyne sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde vzhľadom na skutočnosť, že voči predmetným sudkyniam podal trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu zneužitia právomoci verejného činiteľa, keď ho vedome, ignorovaním zákonov SR o ochrane spotrebiteľa, klamstvom uvedeným v rozsudku, sp. zn. 13Co/75/2019 a Slovenskou republikou verifikovaných dohôd EÚ o ochrane spotrebiteľov, poškodili. Pričom trestné oznámenie podal aj voči ďalším sudcom.

2. Sudcovia Krajského súdu v Prešove senátu 2CoCsp N., JO. a I., ktorému senátu bola podľa rozvrhu práce vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, sa vyjadrili k okolnostiam uvádzaným žalobcom v ním uplatnenej námietke zaujatosti. N. uviedla, že nemá žiaden vzťah k stranám sporu, ani k ich zástupcom a

je bez pomeru k veci. Vo veci sa necíti byť zaujatá. N. uviedla, že sa vo veci necíti byť zaujatá, nemá pomer k prejednávanej veci, ani k stranám sporu, ani k právnym zástupcom strán sporu. I. uviedol, že sa v danej právnej veci necíti byť zaujatý, nemá vzťah k prejednávanej veci, stranám sporu, ani k ich zástupcom.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Prešove [§ 54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“)] posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti u namietaných sudkýň senátu 2CoCsp Krajského súdu v Prešove z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

4. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

6. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

7. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania, buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

8. Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezáujato a spravodlivo. V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý

zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmanení hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) a napokon aj na závery, ku ktorým dospela doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

9. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

9. 1. Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku).

9. 2. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávaniu sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava stany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí.

10. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania vecí), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

11. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcov

treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

12. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

13. Z judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

14. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdený, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

15. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príslodiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z naplnenia zákonných predpokladov, ktoré neboli v danej veci naplnené.

16. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti sudkyň Krajského súdu v Prešove N. a N. tým, že podal voči týmto sudkyňiam (ako aj ďalším iným sudcom) trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu zneužitia právomoci verejného činiteľa, keď ho vedome, ignorovaním zákonov SR o ochrane spotrebiteľa, klamstvom uvedeným v rozsudku, sp. zn. 13Co/75/2019 a Slovenskou republikou verifikovaných dohôd EÚ o ochrane spotrebiteľov, poškodili.

17. Je tak zrejmé, že žalobca videl v podaní trestného oznámenia objektívny dôvod pre vznik pochybností o nezaujatosti konania a rozhodovania namietaných sudkýň.

18. Sudca v rámci výkonu súdnictva rozhoduje o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb. Ako predstaviteľ súdnej moci je v porovnaní s inými častejšími objektom kritiky a jeho konanie a rozhodovanie sa môže stať predmetom sťažností a najrozmanitejších foriem vyjadrovania nespokojnosti, krajným prípadom ktorých je podanie návrhu na začatie konania smerujúceho proti sudcovi. Adekvátne tomu sa ale u sudcu predpokladá vyšší stupeň tolerancie a tiež to, že pri prejednávaní a rozhodovaní vecí dokáže zachovať potrebný nadhľad (odstup), napriek tomu, že jedna zo strán prejavila nesúhlas s niektorým procesným postupom sudcu alebo jeho prístupom k stranám, prípadne podrobila kritike celkové vedenie konania a rozhodovania sudcu.

19. Samotná skutočnosť, že strana podala návrh na začatie (nejakého) konania voči sudcovi alebo začatie takého konania iniciovala, nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná za dôvod, ktorý by bez ďalšieho zakladal vylúčenie sudcu v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1 CSP. Na danom (resp. obdobnom) závere spočívajú už viaceré doterajšie rozhodnutia najvyššieho súdu; v rozhodnutí (sp. zn. 5Nc/41/2004) najvyšší súd zaujal názor, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nemôže byť sama skutočnosť, že účastník vo vzťahu k osobe sudcu podal „oznámenie pre podozrenie z trestnej činnosti“. Taktiež v rozhodnutí (sp. zn. 2Ndob/39/2010) vyslovil, že podanie trestného oznámenia na konajúceho sudcu vo všeobecnosti automaticky nezakladá dôvod, pre ktorý by mal byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, pretože každý prípad je potrebné posudzovať individuálne a zistiť, či existuje zákonný dôvod na vylúčenie sudcu. V ďalšom rozhodnutí (sp. zn. 3Nc/12/2007) najvyšší súd uviedol, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nemôže byť sama skutočnosť, že účastník podal na sudcu návrh na začatie priestupkového konania. Vo vzťahu k disciplinárnemu konaniu sudcov v niektorých neskorších rozhodnutiach najvyšší súd priamo konštatoval, že samo iniciovanie podania návrhu na začatie disciplinárneho konania ešte nesignalizuje možnosť zaujatého prístupu sudcu voči tomu, kto podanie takéhoto návrhu voči nemu inicioval (napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu, sp. zn. 1Nc/23/2014). Podobne v rozhodnutí (sp. zn. 1Nc/51/2013) najvyšší súd nepovažoval za dôvod vylučujúci zo zákona sudcu z prejednávania a rozhodovania veci „skutočnosť, že sudcovia odvolacieho súdu s ú vystavení tlaku disciplinárneho stíhania“.

20. Ústavný súd Slovenskej republiky v rozhodnutí (II. ÚS 528/2016) vyslovil, že podaním trestného oznámenia by účastník konania mohol manipulovať s objektívne danou pozíciou zákonného sudcu. Okrem tohto sudcovia sú vybavení profesionalitou, ktorá ich robí odolnými proti takýmto podnetom. Samotné podanie trestného oznámenia bez prístúpenia iných relevantných skutočností nemôže viesť k vylúčeniu sudcov. Uvedené Ústavný súd naznačil vo vzťahu k najvyššiemu súdu v uznesení, sp. zn. IV. ÚS 385/2011 <. Avšak rozdielna situácia nastáva, ak trestné oznámenie podal sudca (IV. ÚS 38/09 <.). Taktiež ústavný súd konštantne odmietal námietky predsedu najvyššieho súdu, ktorý na niektorých sudcov ústavného súdu tiež podal trestné oznámenie (I. ÚS 40/2014 <.), s výnimkou situácie, keď k tomu pristúpili ďalšie okolnosti (I. ÚS 287/2013 <.).

21. Podanie trestného oznámenia (bez ďalšieho) stranou sporu na sudcu, ktorý spor prejednáva a rozhoduje, samo o sebe nemá za následok vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Pokiaľ by za dostatočný dôvod pre vylúčenie sudcu bolo bez ďalšieho považované (už) podanie sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia alebo podnetu na začatie disciplinárneho stíhania, došlo by tým bezpochyby k popretiu podstaty zásady, v zmysle ktorej sa subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti musí podriaďiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Navyše, takýto záver by v súdnej praxi mohol viesť k situáciám, v ktorých by strana sporu podávaním takýchto podnetov alebo návrhov mohla rýdzo účelovo (a to aj obštrukčným spôsobom) dosiahnuť vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci a docieľiť, aby jej spor prejednal a rozhodol, z hľadiska jej subjektívneho názoru, sudca pre „ňu vhodnejší“ (porovnaj 2Ndob/39/2010).

22. Podanie trestného oznámenia na sudcu teda samo o sebe nevyklučuje namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu (právnej veci). Až v prípade, ak by sudca v dôsledku proti nemu smerujúceho určitého podania (napríklad sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia, podnetu na začatie disciplinárneho konania) nedokázal zachovať požadovaný nadhľad a zo všetkých okolností prejednávanej veci by bolo zrejmé, že stratil schopnosť pristupovať nezaujato k sporu, stranám sporu, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, boli by dané podmienky pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania podľa § 49 ods. 1 CSP, nie však z dôvodu samotného podania návrhu na začatie konania proti sudcovi, ale z dôvodu, že pod vplyvom podania tohto návrhu sa zmenil pôvodne neutrálny vzťah sudcu k sporu, stranám sporu alebo osobám zúčastneným na konaní.

23. Z vyjadrenia namietaných zákonných sudkýň senátu 2CoCSP Krajského súdu v Prešove N. a N. vyplýva, že sa subjektívne necítia byť zaujaté. Najvyšší súd následne posúdil aj objektívne aspekty nestrannosti namietaných sudkýň, pričom nedospel k záveru o existencii takých skutočností, ktoré by mali povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí. V danom prípade zo spisu nevyplýva, že by žalobcom iniciované podanie trestného oznámenia ovplyvnilo vzťah týchto sudkýň k stranám sporu alebo ich právnym zástupcom tak, že by malo za následok vznik vzťahu týchto sudkýň, významného v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

24. S ohľadom na obsah námietky zaujatosti najvyšší súd pre úplnosť poznamenáva, že taktiež nie je dôvodom na vylúčenie sudcu postup v iných konaniach, t. j. v jeho procesnom postupe a rozhodovacej činnosti (viď § 49 ods. 3 CSP).

25. Vzhľadom na vyššie uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že v danom prípade nie sú splnené zákonné predpoklady podľa § 49 ods. 1 CSP na vylúčenie sudkýň Krajského súdu v Prešove N. a N. z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci. Žalobcom uplatnenú námietku zaujatosti považoval preto za nedôvodnú. Keďže najvyšší súd nevylúčil zákonného sudcu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť, nerozhodoval aj o vylúčení ďalších sudcov krajského súdu (viď § 55 druhá veta CSP).

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.